

Wersja zanonimizowana

Tłumaczenie

C-279/24-1

Sprawa C-279/24

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

22 kwietnia 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Oberster Gerichtshof (Austria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

8 kwietnia 2024 r.

Strona powodowa:

AY

Strona pozwana:

Liechtensteinische Landesbank (Österreich) AG

Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria) jako sąd rozpatrujący skargę rewizyjną [...] w sprawie z powództwa AY [...] przeciwko pozwanej Liechtensteinische Landesbank (Österreich) AG, [...] Wiedeń 1, [...], w przedmiocie 140 271,10 EUR [...], wskutek wniesienia przez stronę powodową nadzwyczajnej skargi rewizyjnej na wyrok Oberlandesgericht Wien (wyższego sądu krajowego w Wiedniu, Austria) orzekającego w charakterze sądu odwoławczego z dnia 16 czerwca 2023 r., sygn. 3 R 10/23x-70, w którym utrzymano w mocy wyrok Handelsgericht Wien (sądu gospodarczego w Wiedniu, Austria) z dnia 18 listopada 2022 r., sygn. 12 Cg 12/20i-62, wydał następujące

postanowienie:

I. Zgodnie z art. 267 TFUE do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej kieruje się następujące pytania prejudycjalne:

1. Czy skutki prawne zleceń dotyczących nabycia produktów finansowych, których mający miejsce zamieszkania w państwie A (w tym wypadku we Włoszech) konsument udziela w ramach stałych stosunków handlowych bankowi z siedzibą w państwie B (w tym wypadku w Austrii), należy oceniać w świetle prawa, które wynika z art. 6 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), jeżeli przesłanki zastosowania art. 6 rozporządzenia Rzym I były wprawdzie spełnione w chwili udzielania poszczególnych zleceń, ale nie były jeszcze spełnione w chwili nawiązania stosunków handlowych, a strony w odniesieniu do całości stosunków handlowych na podstawie art. 3 rozporządzenia Rzym I wybrały wówczas prawo państwa B?

2. W wypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej:

Czy wyłączenie, o którym mowa w art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I, znajduje zastosowanie, jeżeli bank na podstawie umowy otwiera rachunki dla konsumenta mającego miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, a następnie na podstawie zleceń konsumenta nabywa dla niego produkty finansowe, które są przypisywane do tych rachunków, przy czym konsument może udzielać zleceń (również) zdalnie?

3. W wypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej, a na pytanie drugie – odpowiedzi przeczącej: czy wybór prawa dokonany przed wystąpieniem przesłanek zastosowania art. 6 rozporządzenia Rzym I po wystąpieniu tych przesłanek należy uznać za nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich [...], jeżeli nie wskazano przy nim skutków prawnych art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I?

II. [...] [zawieszenie postępowania]

Uzasadnienie:

I. Stan faktyczny:

- 1 Zamieszkały we Włoszech powód ze względu na doświadczenia zawodowe w wysokim stopniu rozumie transakcje finansowe oraz rynek kapitałowy i finansowy. W niniejszym kontekście nie działał jednak w celu, który można by przypisać jego działalności zawodowej lub gospodarczej. W 2013 roku otworzył w pozwanym banku, którego siedziba znajduje się w Austrii, rachunek papierów wartościowych i bieżący rachunek bankowy. W tym celu udał się do oddziału pozwanej w Austrii. Kontakt otrzymał od osoby z otoczenia zawodowego. Podpisany przez siebie wniosek o otwarcie rachunku przekazał następnie z Włoch, podobnie jak wymagane przez bank „profile klienta”.
- 2 Jako klient prywatny powód wybrał tzw. „transakcję bez doradztwa”. Podpisany przez niego „wniosek o otwarcie rachunku” zawierał następujące postanowienie:

2

„Przyjmuję (przyjmujemy) do wiadomości »Ogólne warunki handlowe dotyczące transakcji bankowych« oraz »Szczególne warunki dotyczące giełdowych i pozagiełdowych transakcji opcyjnych i terminowych«, a także »Zestawienie oprocentowania i warunków« – każdy z tych dokumentów w jego każdorazowym brzmieniu – jako podstawę naszych obecnych i przyszłych stosunków handlowych, wyrażając na nie zgodę”.

- 3 Wręczone mu wcześniej „Ogólne warunki handlowe dotyczące transakcji bankowych” zawierały następujące postanowienie:

„Do wszelkich stosunków prawnych między klientem a instytucją kredytową zastosowanie znajduje prawo austriackie”.

- 4 W okresie trwania stosunków handlowych profil klienta powoda był wielokrotnie aktualizowany. Za każdym razem powód decydował się konkretnie na „transakcję bez doradztwa”, aby móc realizować swoje inwestycje w sposób swobodny według własnych wyobrażeń bez uprzedniego doradztwa ze strony pozwanej.
- 5 We wrześniu 2015 r. i w czerwcu 2016 r. powód nabył za pośrednictwem pozwanej niezabezpieczone obligacje (exchange traded notes, ETN), które sprzedał z zyskiem w lipcu 2016 r. Również przy tych nabyciach nie korzystał z doradztwa, lecz zdecydował się na zakup wyłącznie na podstawie informacji z artykułu w gazecie.
- 6 W październiku 2016 r. w Padwie odbyło się zorganizowane przez włoskie przedsiębiorstwo wydarzenie, w którym uczestniczyli instytucjonalni i prywatni inwestorzy, w tym powód. Prezes tego przedsiębiorstwa przedstawił między innymi fundusz, w którego portfelu znajdowały się wskazane wyżej obligacje. Na wydarzeniu tym był obecny również pracownik pozwanego banku. Nie prezentował ani wspomnianego funduszu, ani innych produktów finansowych, lecz wyłącznie przedstawiał pozwaną.
- 7 W okresie od października 2017 r. do lutego 2018 r. powód nabył z własnej inicjatywy za pośrednictwem pozwanej dalsze udziały we wspomnianych obligacjach (ETN). Powód udzielał pozwanej zleceń telefonicznie lub pocztą elektroniczną. Wydarzenie z października 2016 r. nie miało żadnego wpływu na jego decyzje zakupowe. Następnie w październiku 2017 r. powód nabył za pośrednictwem pozwanej na podstawie pisemnego zamówienia udziały w funduszu, który przedstawiono na wydarzeniu. Dokument z przeznaczonymi dla klientów informacjami na temat tego funduszu był dostępny na stronie internetowej pozwanej.
- 8 Pozwany bank (również) począwszy od 2017 r. nie świadczył usług doradczych, nadal były to – jak wyraźnie życzył sobie tego powód – „transakcje bez doradztwa”. Strony bezspornie przyznały, że nabycie za każdym razem realizowano w drodze „transakcji komisowej”. Sąd odsyłający rozumie to w ten sposób, że bank nabywał produkty finansowe na rachunek powoda i przypisywał je do jego prowadzonego przez siebie rachunku papierów wartościowych.

II. Wnioski i argumentacja stron:

- 9 **Powód** twierdzi, że poniósł szkodę finansową wskutek dokonywanych od 2017 r. nabyć obligacji i udziałów w funduszu, oraz żąda od pozwanej w związku z błędami popełnionymi przez nią w zakresie doradztwa i udzielania informacji odszkodowania w wysokości 140 271,10 EUR [...]. Uważa, że pozwana kierowała działalność do Włoch. Wybór prawa austriackiego ma być niedopuszczalny, „zwłaszcza że włoskie przepisy Codice Civile (kodeksu cywilnego, Włochy) i Codice del consumo (ustawy o ochronie konsumentów, Włochy; zwanej dalej „CDC”; art. 67 [18]) są wyraźnie korzystniejsze w porównaniu z obowiązującymi w tym obszarze przepisami austriackimi”. Pozwana miała „naruszyć obowiązki informacyjne w rozumieniu § 21 i § 23 decreto legislativo 58/98, testo unico della finanza (dekretu ustawodawczego 58/98, tekstu ujednoczonego ustawy finansowej; zwanego dalej „TUF”)”. Wobec naruszenia zobowiązań przedumownych i obowiązków informacyjnych umowa ma być w świetle tych przepisów nieważna.

Pozwana, podsumowując, podniosła, że ze względu na skutecznie dokonany wybór prawa właściwe jest prawo austriackie. Powód nie skorzystał z doradztwa inwestycyjnego, lecz zdecydował się na realizację transakcji w ramach „transakcji bez doradztwa”. Pozwana przeprowadziła wyłącznie zlecone jej pojedyncze transakcje. Inwestycja była dla powoda „odpowiednia”. W związku z powyższym w świetle prawa austriackiego pozwana nie ponosi odpowiedzialności.

III. Dotychczasowy przebieg postępowania:

- 10 **Niższe instancje** oddalały powództwo. Zakładały, że ze względu na porozumienie w kwestii wyboru prawa zastosowanie znajduje prawo austriackie. Rachunek papierów wartościowych i rachunek rozliczeniowy powoda u pozwanej były prowadzone w Austrii. Jako klient „niekorzystający z doradztwa” powód nie korzystał we Włoszech ani z doradztwa inwestycyjnego, ani z innych usług pozwanej. Dokonany wybór prawa jest dopuszczalny „również w świetle art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I”. Wobec klienta „niekorzystającego z doradztwa” pozwana zgodnie z prawem austriackim była jedynie zobowiązana do przeprowadzenia „kontroli odpowiedniości” w rozumieniu § 45 Wertpapieraufsichtsgesetz 2007 [ustawy o nadzorze nad papierami wartościowymi z 2007 r., Austria; zwanej dalej „WAG 2007”; obecnie § 57 Wertpapieraufsichtsgesetz 2018 (ustawy o nadzorze nad papierami wartościowymi z 2018 r., Austria; zwanej dalej „WAG 2018”)] – nie zaś kontroli umiejętności w rozumieniu § 44 WAG 2007 (obecnie § 56 WAG 2018) – w odniesieniu do wiedzy i doświadczenia powoda w zakresie produktów oraz zasięgnąć niezbędnych w tym celu informacji. Pozwana nie naruszyła w związku z tym żadnych obowiązków, przez co nie ponosi odpowiedzialności za straty powoda.

- 11 **Oberster Gerichtshof** (sąd najwyższy) ma obecnie wydać rozstrzygnięcie w przedmiocie skargi rewizyjnej powoda. W skardze tej, podsumowując, powód argumentuje, że ze względu na prezentację pozwanej podczas wydarzenia w październiku 2016 r. w Padwie aktywnie oferowała ona swoje produkty na rynku we Włoszech, a tym samym kierowała swoją działalność na rynek włoski w rozumieniu art. 6 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I. Po tym wydarzeniu zlecił nabycie kolejnych udziałów we wspomnianych obligacjach oraz w funduszu; podnosi roszczenia odszkodowawcze wyłącznie w związku z tymi nabyciami, dokonanymi po wspomnianym wydarzeniu. Klauzula dotycząca wyboru prawa zawarta w ogólnych warunkach handlowych w wypadku transakcji z konsumentami jest nieuczciwa ze względu na nieprzejrzystość, a tym samym nie znajduje zastosowania, jeżeli – jak w niniejszym przypadku – nie poinformowano go jako konsumenta o tym, że zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I może powołać się na ochronę wynikającą z przepisów bezwzględnie obowiązujących w prawie państwa zwykłego pobytu. Przepisy austriackie są dla niego istotnie mniej korzystne w porównaniu z przepisami prawa włoskiego. Wyłączenie, o którym mowa w art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I, nie znajduje zastosowania, ponieważ pozwana dysponowała stroną internetową w języku angielskim, na której powód jako włoski konsument mógł zobaczyć wszystkie ruchy na rachunkach, drukować wyciągi z rachunków oraz otrzymywać informacje, stanowiska i analizy. Ta usługa dotycząca papierów wartościowych była wykonywana online we Włoszech – jego państwie zamieszkania, bez konieczności jego fizycznej obecności w Austrii. W związku z powyższym w świetle art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rzym I do zawartych z nim jako konsumentem umów w przedmiocie usług finansowych zastosowanie znajduje prawo włoskie.

IV. Podstawy prawne:

- 12 W motywach 7 i 25 rozporządzenia Rzym I przewidziano, co następuje:

„(7) Przedmiotowy zakres zastosowania oraz przepisy niniejszego rozporządzenia powinny być spójne z rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (5) (»Bruksela I«) oraz rozporządzeniem (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (»Rzym II«).

[...]

(25) Konsumenti powinni podlegać ochronie tych przepisów obowiązujących w państwie ich zwykłego miejsca pobytu, których nie można wyłączyć w drodze umowy, pod warunkiem że umowa z konsumentem została zawarta w następstwie wykonywania przez

przedsiębiorcę w tym państwie działalności gospodarczej lub zawodowej. [...]”.

13 Właściwe przepisy rozporządzenia Rzym I mają następujące brzmienie:

„Artykuł 3

Swoboda wyboru prawa

1. Umowa podlega prawu wybranemu przez strony. Wybór prawa jest dokonany wyraźnie lub w sposób jednoznaczny wynika z postanowień umowy lub okoliczności sprawy. Strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy lub tylko dla jej części. [...]

Artykuł 6

Umowy konsumenckie

1. Bez uszczerbku dla art. 5 i 7 umowa zawarta przez osobę fizyczną w celu, który można uznać za niezwiązany z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (»konsument«), z inną osobą wykonującą działalność gospodarczą lub zawodową (»przedsiębiorca«) podlega prawu państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że przedsiębiorca:

a) wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w państwie, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu; lub

b) w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do tego państwa lub do kilku państw z tym państwem włącznie; a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

2. Niezależnie od ust. 1, dla umowy, która spełnia warunki wymienione w ust. 1, strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego zgodnie z art. 3. Wybór taki nie może jednak prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie zgodnie z ust. 1 byłoby właściwe w braku wyboru.

[...]

4. Ustępów 1 i 2 nie stosuje się do:

a) umów o świadczenie usług, jeżeli usługi mają być świadczone na rzecz konsumenta wyłącznie w państwie innym niż to, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu;

[...]”.

- 14 Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich [...] stanowi, co następuje:

„Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta”.

- 15 Paragraf 879 ust. 3 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (kodeksu cywilnego, Austria; zwanego dalej „ABGB”) stanowi, co następuje:

„Postanowienie umowne zawarte w ogólnych warunkach umów lub w umowach adhezyjnych, które nie ustanawia jednego z głównych zobowiązań stron, jest nieważne z mocy prawa, jeżeli, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, wyrządza stronie poważną szkodę”.

V. Pytania prejudycjalne:

- 16 Zarówno w chwili nawiązania stosunków handlowych, jak i w momencie udzielania spornych zleceń nabycia produktów finansowych powód działał w charakterze konsumenta. Przesłanki, o których mowa w art. 6 rozporządzenia Rzym I, jak zostanie to jeszcze opisane w dalszej części wniosku, nie były jednak jeszcze spełnione w momencie nawiązania stosunków handlowych, ponieważ pozwana nie prowadziła jeszcze wówczas działalności we Włoszech, ani też nie kierowała działalnością do tego państwa. Zdaniem Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego) wynikają z tego trzy pytania w przedmiocie wykładni prawa Unii, odpowiedzi na które mogą skutkować różnymi rozstrzygnięciami co do prawa właściwego.

1. W przedmiocie pytania pierwszego:

- 17 1.1. Najpierw należy wyjaśnić, czy skutkiem wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rzym I, w trakcie uprzednio ustanowionych stałych stosunków handlowych jest zastosowanie skutków prawnych tego przepisu do późniejszych transakcji. W wypadku zaprzeczenia powyższemu twierdzeniu konkretnie w niniejszym przypadku prawo austriackie w każdym razie znajdowałoby zastosowanie ze względu na wybór prawa dokonany w chwili nawiązania stosunków handlowych.
- 18 1.2. W chwili nawiązania stosunków handlowych strony skutecznie dokonały wyboru prawa austriackiego.
- 19 Dokonanie wyboru prawa zgodnie z art. 3 ust. 5 w związku z art. 10 ust. 1 rozporządzenia Rzym I należało oceniać w świetle prawa austriackiego, a tym samym między innymi w świetle § 879 ust. 3 ABGB. Przepis ten transponuje art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, w związku z czym należy go interpretować

zgodnie z dyrektywą. Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, a tym samym § 879 ust. 3 ABGB nie stały jednak na przeszkodzie skuteczności wyboru prawa z następujących powodów:

- 20 Klauzula wyboru prawa właściwego zawarta w ogólnych warunkach sprzedaży przedsiębiorcy, które nie były indywidualnie negocjowane, zgodnie z którą do danej umowy znajduje zastosowanie prawo państwa członkowskiego siedziby danego przedsiębiorcy, jest, co prawda, nieuczciwa w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, jeżeli wprowadza konsumenta w błąd, wywołując u niego wrażenie, że jedynie to prawo ma zastosowanie do tej umowy, nie informując go o tym, że zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I korzysta on również z ochrony przyznanej mu na podstawie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, które byłoby właściwe w braku tej klauzuli [wyrok Trybunału, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, pkt 71)], a mianowicie przepisów prawa państwa, w którym ma on miejsce zwykłego pobytu [wyrok Trybunału, Club La Costa i in. (C-821/21, EU:C:2023:672, pkt 72)].
- 21 Wymaga to jednak zastosowania art. 6 rozporządzenia Rzym I. W chwili dokonania wyboru prawa przesłanka ta nie była jednak spełniona: po tym, jak osoba z otoczenia zawodowego powoda przekazała mu kontakt, powód udał się w celu nawiązania stosunków handlowych do oddziału pozwanej w Austrii. Następnie podpisał wprawdzie w swoim miejscu zamieszkania we Włoszech przesłany przez pozwaną profil klienta oraz „wniosek o otwarcie” rachunku bieżącego i rachunku papierów wartościowych, ale nic nie wskazuje na to, by pozwana – abstrahując od przesłania tych dokumentów – wykonywała we Włoszech czy też kierowała tam w jakikolwiek sposób działalność zawodową lub gospodarczą. Taka działalność skutkująca zastosowaniem art. 6 rozporządzenia Rzym I występowałaby jedynie wtedy, gdyby z okoliczności sprawy wynikało, że pozwana w odniesieniu nie tylko do niniejszego jednostkowego przypadku (a więc zupełnie ogólnie) miała zamiar zawierać umowy z konsumentami z państwa powoda [wyrok Trybunału, Pammer i Hotel Alpenhof (C-585/08 i C-144/09, EU:C:2010:740, pkt 92; w przedmiocie art. 15 rozporządzenia Bruksela I); zob. też wyrok Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego), 1 Ob 158/09f, pkt 5, w przedmiocie braku znaczenia jedynie jednokrotnego wysłania katalogów]. W stanie faktycznym brakuje wszelkich podstaw do przyjęcia powyższego założenia w chwili nawiązania stosunków handlowych.
- 22 Zdaniem Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego) w chwili nawiązania stosunków handlowych przesłanki zastosowania art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rzym I nie były zatem spełnione. Pozwana nie miała więc ani powodu, ani obowiązku, by wskazywać na ten przepis w klauzuli wyboru prawa. Nic nie wskazuje też na inne powody, by uznać ją za nieuczciwą, zwłaszcza że do wspomnianych stosunków handlowych (świadczenia usług bankowych) również w wypadku niedokonania wyboru prawa zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I zastosowanie znalazłoby prawo austriackie.

- 23 1.3. Klauzula przewidująca wybór prawa obejmuje w świetle swojego jednoznacznego brzmienia również przyszłe transakcje realizowane w ramach stosunków handlowych. Po nawiązaniu stosunków handlowych bank zachował się jednak w sposób, który spełnia przesłanki przewidziane w art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rzym I. Poprzez udział w wydarzeniu we Włoszech skierował bowiem swoją działalność do państwa konsumenta [lit. a) poniżej], a kolejne zlecenia powoda są objęte zakresem tej działalności [lit. b) poniżej].
- 24 (a) Pozwana skierowała działalność (przynajmniej) do Włoch.
- 25 Pojęcia „kierować” użyto w art. 6 ust. 1 lit. b) rozporządzenia Rzym I w podobny sposób, co w art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, a obecnie art. 17 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. W myśl motywu 7 rozporządzenia Rzym I wykładnia przepisów tego rozporządzenia powinna być spójna z wykładnią wspomnianych rozporządzeń, w związku z czym orzecznictwo Trybunału w przedmiocie tego przepisu określającego właściwość można przytoczyć również w niniejszym przypadku.
- 26 W świetle tego orzecznictwa [wyrok Trybunału, Pammer i Hotel Alpenhof (C-585/08 i C-144/09, EU:C:2010:740, pkt 75 i nast.)] „kierowanie” ma miejsce, jeżeli przedsiębiorca wyraził swoją wolę ustanowienia relacji gospodarczych z konsumentem z jednego lub kilku państw członkowskich, włącznie z tym, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania. Przed ewentualnym zawarciem umowy z tym konsumentem muszą zatem występować oznaki wskazujące na to, że przedsiębiorca zamierzał prowadzić interesy z konsumentami zamieszkałymi w innych państwach członkowskich, włącznie z tym, na terytorium którego ten konsument ma miejsce zamieszkania, w tym znaczeniu, że był gotowy do zawarcia umowy z tymi konsumentami.
- 27 Na tej podstawie nie ma w niniejszym wypadku żadnych wątpliwości co do tego, że pozwany bank w związku z tym, że jego pracownik przedstawił go podczas wydarzenia we Włoszech, „kierował” działalność do państwa konsumenta. Prezentacja ta – patrząc realistycznie – mogła bowiem służyć jedynie realizacji nowych lub kolejnych transakcji z obecnymi tam klientami. Ponieważ w wydarzeniu uczestniczyli również inwestorzy prywatni, a nic nie wskazuje na to, by pozwana nie była tego świadoma, „kierowanie” to dotyczyło również zawierania umów z konsumentami.
- 28 (b) Kolejne zlecenia powoda również były objęte zakresem tej działalności.
- 29 Związek przyczynowy między działalnością skierowaną do państwa konsumenta a konkretnym zawarciem umowy nie jest w tym kontekście wymagany; wystarczy, by działalność ogólnie była skierowana na zawieranie takich umów

[zob. wyrok Trybunału, Emrek (C-218/12, EU:C:2013:666, pkt 32; w przedmiocie art. 15 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Bruksela I)]. Miało to miejsce, ponieważ nabywanie produktów finansowych stanowi typowe transakcje bankowe, których realizacja była celem prezentacji banku. Ponieważ nie chodzi o związek przyczynowy między działalnością a zawartą później umową, w świetle norm kolizyjnych bez znaczenia jest to, że stosunki handlowe z powodem już istniały, a bank podczas wydarzenia we Włoszech nie reklamował określonych produktów finansowych.

- 30 1.4. Pozwana zachowała się zatem w sposób, który sam w sobie musiałby skutkować zastosowaniem art. 6 rozporządzenia Rzym I. Wątpliwości budzi jednak to, czy jest tak również wtedy, kiedy zlecenia są udzielane w ramach stałych stosunków handlowych, w odniesieniu do których strony – jak w niniejszym wypadku – w chwili ich nawiązania dokonały skutecznego wyboru prawa.
- 31 Przeciwno temu założeniu przemawiają uzasadnione oczekiwania pozwanego banku co do skuteczności dokonanego wyboru prawa, skutkującego zastosowaniem prawa austriackiego. Można by wprowadzić wątpliwości, czy te uzasadnione oczekiwania zasługują na ochronę, jeżeli bank po zawarciu tego uzgodnienia – jak w niniejszej sprawie – udaje się na rynek państwa konsumenta, a tym samym – w każdym razie w wypadku nowych umów – musi liczyć się z zastosowaniem prawa tego państwa. W tym konkretnym wypadku znaczenie mogłoby mieć jednak to, że bank był zobowiązany do wykonywania zleceń: zgodnie z warunkami handlowymi musiał wprowadzić wykonywać zlecenia (w wypadku spełnienia pozostałych przesłanek) jedynie, jeżeli klient to z nim uzgodnił (część ogólna warunków, I.B. 1. akapit drugi ust. 2). Powód zawarł jednak z pozwaną takie uzgodnienie w przedmiocie udzielania zleceń za pośrednictwem środków telekomunikacyjnych w dniu 26 września 2013 r. Zobowiązanie to przemawia raczej za tym, by chronić uzasadnione oczekiwania banku co do (nieograniczonej) skuteczności wyboru prawa.
- 32 Podobne wnioski można by jednak wyciągnąć również z dotyczącego art. 28 rozporządzenia Rzym I wyroku Trybunału, Nikiforidis (C-135/15, EU:C:2016:774): Trybunał wyjaśnił w nim, że jeżeli rozporządzenie Rzym I zaczyna znajdować zastosowanie, stosuje się je do uprzednio zawartej umowy jedynie wtedy, kiedy uległa ona zmianie o takiej doniosłości, iż należy uznać, że zawarto nową umowę. Ocenę tę można by odnieść do sytuacji, w której – jak w niniejszej sprawie – przesłanki zastosowania art. 6 rozporządzenia Rzym I zostają spełnione po zawarciu umowy. Należy jednak wziąć pod uwagę, że w niniejszej sprawie przedmiotem oceny nie jest stosunek zobowiązaniowy o charakterze ciągłym sensu stricto (na przykład stosunek pracy, jak w wyroku Nikiforidis), lecz uregulowane umownie stosunki handlowe, w ramach których udzielane i wykonywane są pojedyncze niezależne zlecenia.
- 33 1.5. W związku z powyższym do Trybunału kieruje się wniosek o udzielenie odpowiedzi na pytanie o to, czy skutki prawne zlecenia dotyczącego nabycia

produktu finansowego, którego konsument udziela bankowi w ramach stałych stosunków handlowych i które bank wykonuje, należy oceniać w świetle prawa, które wynika z art. 6 rozporządzenia Rzym I, jeżeli przesłanki zastosowania tego przepisu nie były jeszcze spełnione w chwili nawiązania stosunków handlowych, a strony dokonały wówczas (w pełnym zakresie) wyboru prawa zgodnie z art. 3 rozporządzenia Rzym I.

2. W przedmiocie pytania drugiego:

- 34 2.1. Jeżeli art. 6 rozporządzenia Rzym I co do zasady znajduje zastosowanie, nasuwa się kolejne pytanie o to, czy spełnione są przesłanki zastosowania wyłączenia, o którym mowa w art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I. Zgodnie z nim art. 6 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia nie stosuje się do „umów o świadczenie usług, jeżeli usługi mają być świadczone na rzecz konsumenta wyłącznie w państwie innym niż to, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu”. Umowę w przedmiocie nabycia papierów wartościowych na rachunek klienta należy uznać za umowę o świadczenie usług w rozumieniu art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I.
- 35 2.2. Trybunał zajął stanowisko w przedmiocie tego przepisu w wyroku Verein für Konsumenteninformation (C-272/18, EU:C:2019:827).
- 36 W powyższej sprawie kwestią sporną było nabywanie udziałów komandytariusza za pośrednictwem przedsiębiorstwa z siedzibą za granicą, które występowało w roli powiernika. Konsumenci wpłacali kwoty, które miały zostać zainwestowane, na rachunek powierniczy w państwie konsumenta, wspomniane przedsiębiorstwo wykonywało spoczywające na nim na mocy umowy powierniczej obowiązki informacyjne, przesyłając raporty do państwa konsumenta, a dywidendy przelewano na rachunki w państwie konsumenta. Ponadto przedsiębiorstwo to dysponowało stroną internetową dla austriackich konsumentów, na której mogli oni zapoznać się z tymi informacjami, a także wykonywać prawo głosu.
- 37 Zdaniem Trybunału należało zbadać, czy z samej „natury” umówionych usług wynika, że mogą one być świadczone, jako całość, wyłącznie poza terytorium państwa miejsca zwykłego pobytu konsumenta (pkt 51). Jeżeli miejsce rzeczywistego świadczenia usługi znajduje się w państwie innym niż państwo, w którym konsument „uzyskuje jej rezultat”, należy uznać, że usługi są świadczone „wyłącznie” poza terytorium państwa konsumenta tylko wtedy, gdy nie ma on żadnej możliwości uzyskania ich rezultatu w swoim państwie zamieszkania i musi udać się w tym celu za granicę (pkt 52). W tym konkretnym przypadku tak nie było (pkt 53).
- 38 2.3. Przeciwno przyjęciu, że usługa świadczona jest „wyłącznie” w Austrii, przemawia w niniejszej sprawie to, że powód mógł udzielać zleceń nabycia zdalnie (telefonicznie, pocztą elektroniczną) z Włoch. Ponadto powód miał do dyspozycji stronę internetową pozwaną, również w języku angielskim, na której –

jak wynika z jego niezakwestionowanych w tym zakresie twierdzeń – mógł dokonać wglądu do swoich rachunków; co więcej, należy przyjąć, że bank przekazywał powodowi także informacje na temat realizacji jego zleceń.

- 39 Wyrok w sprawie C-272/18 niekoniecznie można jednak odnieść do niniejszej sprawy. W stanie faktycznym będącym przedmiotem tego wyroku ocenie podlegała bowiem umowa powiernicza, przy czym pozwany powiernik bez wątplenia miał wykonywać usługi, których rezultat konsument uzyskiwał w państwie swojego zwykłego pobytu (odbiór kwot, które miały zostać zainwestowane, na rachunku w tym państwie; umożliwianie uczestniczenia w podejmowaniu przez spółki decyzji poprzez stronę internetową stworzoną dla tego państwa; przelewanie zysków z inwestycji do tego państwa). Natomiast w niniejszym wypadku w istocie (jedyne) otworzono rachunki w państwie, w którym bank ma siedzibę, do których przypisywano produkty finansowe nabywane przez bank na zlecenie klienta. Tym samym wątpliwości mogłoby budzić to, czy powód rzeczywiście uzyskiwał „rezultat” tych usług w swoim państwie, a więc we Włoszech (C-272/18, pkt 52). Możliwość zdalnego udzielania zleceń oraz przekazywanie informacji można by w tym zakresie uznać za jedynie wtórne elementy, które nie stoją na przeszkodzie zastosowaniu art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I.
- 40 2.4. Zdaniem Oberster Gerichtshof (sądu najwyższego) przekonujące jest wprawdzie stanowisko, zgodnie z którym niniejszy przypadek należałoby potraktować tak samo jak ten, który Trybunał badał w sprawie C-272/18. Przeciwnie stanowisko nie jest jednak wykluczone. Z tego powodu ponownie kieruje się do Trybunału wnioski o dokonanie wykładni art. 6 ust. 4 lit. a) rozporządzenia Rzym I. Jeżeli z wykładni tej miałyby wynikać zastosowanie tego przepisu, rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie należałoby wydać wyłącznie w świetle prawa austriackiego.

3. W przedmiocie pytania trzeciego:

- 41 3.1. W wypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze i odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie zastosowanie znajduje natomiast art. 6 rozporządzenia Rzym I. W myśl ust. 1 tego przepisu skutkuje to co do zasady zastosowaniem prawa państwa, w którym konsument ma zwykle miejsce pobytu, a więc w tym wypadku zastosowaniem prawa włoskiego. Możliwe jest jednak dokonanie wyboru prawa. Zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I wybór taki nie może jednak prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów bezwzględnie obowiązujących w państwie pobytu.
- 42 3.2. Tym samym w niniejszym wypadku nasuwa się pytanie, czy dokonany przez strony wybór prawa należy nadal uwzględniać, mimo że nie wskazano przy nim na skutki prawne wynikające z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I w rozumieniu wyroku Trybunału, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612) (zob. V.1.2. powyżej). Można by przyjąć stanowisko, zgodnie

z którym dokonanie wyboru prawa pierwotnie nie budziło wprawdzie wątpliwości, obecnie jednak w świetle art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG powinno zostać uznane za nieuczciwe. W takim wypadku zgodnie z art. 6 ust. 1 rozporządzenia Rzym I pełne zastosowanie znajdowałoby prawo włoskie. W wypadku nieuznania dokonania wyboru prawa za nieuczciwe na podstawie dokonanego wyboru prawa zgodnie z art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I zastosowanie znajdowałoby natomiast prawo austriackie, przy czym charakter nadrzędny wobec niego miałyby jednak korzystniejsze przepisy prawa włoskiego.

- 43 3.3. W związku z powyższym do Trybunału kieruje się wniosek o udzielenie odpowiedzi również na pytanie o to, czy wybór prawa dokonany przed wystąpieniem przesłanek zastosowania art. 6 rozporządzenia Rzym I po wystąpieniu tych przesłanek należy uznać za nieuczciwy w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich [...], jeżeli nie wskazano przy nim skutków prawnych art. 6 ust. 2 rozporządzenia Rzym I.

VI. Kwestie proceduralne:

44 [...]

45 [...]

Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy)

Wiedeń, dnia 8 kwietnia 2024 r.

[...]